

Dragan K. VUKČEVIĆ*

UVODNA RIJEČ

SOCIOLOŠKA misao je jedan od intelektualnih izraza modernosti. Kako je proces modernizacije u Crnoj Gori počeo sa velikim zakašnjenjem, prirodno je da i sociološka misao u Crnoj Gori nema dugu tradiciju. Ako izuzmemo veliko i značajno djelo Valtazara Bogišića, koje je, pored ostalog, i zasnivanje sociološkog pristupa pravu, može se konstatovati da se značajniji pomaci u sociologiji u Crnoj Gori dešavaju u drugoj polovini XX vijeka.

Tačnije, proces razvoja sociološke misli poklapa se sa ubrzanim procesom modernizacije crnogorskog društva u drugoj polovini XX vijeka. U tom procesu, grad kao dominantan oblik naselja, škola kao najznačajnija intelektualna institucija i fabrika kao najznačajnija privredna organizacija, počeli su postepeno da potiskuju selo, crkvu i njivu.

Bila je to velika promjena u mentalitetu jednoga društva. Ona se ispoljavala u potrebi drugačije utemeljene i strukturirane društvene misli. Iako pod značajnim uticajem ideologije, u čijim temeljima je bio marksizam, ovaj višedecenijski proces predstavlja veliki iskorak u promišljanju društva i čovjeka.

Biće to period u kome će sociologija dobiti svoj status u sistemu društvenih nauka i biće to vrijeme u kom će se organizovati prva, teorijski utemeljena i metodološki sprovedena istraživanja. Ta istraživanja će se odnositi na pojedine aspekte društvenog života, čiji rezultati će biti većinom pročitani u marksističkom ključu.

Razmeđe vijekova i milenijuma, koje označavamo periodom tranzicije, donijeće bitne promjene ne samo u društvu, nego i u njegovom tumačenju, tačnije, teorijskom pristupu tim problemima. Pluralizam stavova, pogleda i pristupa karakteriše ovo doba.

Nažalost, istraživanjâ posvećenih cjelini društva, njegovoj strukturi, rastu i razvoju, mentalitetu i vrijednostima, normama i institucijama, ni u ovom

---

* Akademik Dragan K. Vukčević, predsjednik CANU, rukovodilac Projekta

periodu nije bilo mnogo. Zato, svaki pokušaj sagledavanja cjeline društvenih zbivanja predstavlja jednu vrstu pionirskog rada. Jedan od takvih pokušaja je i projekat, koji je organizovala Crnogorska akademija nauka i umjetnosti, pod nazivom: *Sociološki presjek crnogorskog društva*. Projekat je organizovan kao istraživanje u periodu od 2012. do 2016. godine. U istraživanje su uključeni brojni saradnici iz Crne Gore i iz regiona. U ostvarivanju ovog projekta sprovedeno je nekoliko empirijskih istraživanja na reprezentativnom uzorku.

Strukturu ove studije čine sljedeće cjeline: *Strukturalne i vrednosne promene u Crnoj Gori u periodu postsocijalističke transformacije* (Mladen Lazić, Irena Petković); *Svakodnevni život i stilovi života socijalnih slojeva u Crnoj Gori* (Borislav Đukanović); *Politički sistem Crne Gore — osnovna polazišta* (Milan Podunavac, Predrag Zenović); *Religioznost u Crnoj Gori 1999. i 2016.* (Borislav Đukanović, Nikola Šaranović); *Ljudska prava i religija u Crnoj Gori — preliminarni rezultati* (Đorđe Borozan, Milan Podunavac, Borislav Đukanović); *Demografska kretanja* (Ivana Katnić, Marija Orlandić); *Obrazovanje u Crnoj Gori: važnost, trendovi i efekti* (Branko Bošković). Poseban dio ove studije je *Prilog*, koji je uradio Goran Čeranić, pod nazivom „Sociološka analiza preduzetništva u postsocijalističkoj Crnoj Gori”. Ovo istraživanje je uvršteno u studiju, jer tematski i metodološki odgovara njenom sadržaju. *Dodatak* čine upitnici, na osnovu kojih se vršilo prikupljanje empirijske građe, kao i analitičko objašnjenje uzorka na kome je istraživanje sprovedeno.

Sintetička djela ovakve vrste i u razvijenim sredinama nisu česta. Zato nam se čini da pojavljivanje ovakvih knjiga, uprkos nedostacima koji ih uvijek prate, predstavlja događaj za sociološku misao jedne sredine. Njihova uloga nije samo da daju presjek strukture i tokova jednoga društva, već i da budu podsticaj za nova istraživanja.

Objašnjenje i razumijevanje društva je uvijek bilo uslov osmišljavanja i uticanja na društvene tokove. Zato su ovakve knjige prilog ne samo nauci jednog društva, u velikom preobražaju iz tradicionalno-patrijarhalnog u moderno, već iznesene činjenice i stavovi mogu biti osnova za donošenje zaključaka u institucijama koje bitno utiču na društvene tokove.

I na kraju, ali ne kao najmanje važno, ovakve studije su doprinos afirmaciji društveno-humanističkog znanja, koje je u savremenoj nauci grubo potisnuto u korist tehnicističkog i pragmatičnog pristupa stvarnosti. A takav pristup stvara instrumentalni um, koji rađa zaborav ljudskog i humanog. Tada se čovjek, s pravom, pita o sopstvenoj budućnosti.